

BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ

ZAGREBAČKI BISKUP

VJESNIK ZA ŠIRENJE ŠTOVANJA I KANONIZACIJU

God. IX ZAGREB 1983. Broj 1–2

15591

SADRŽAJ

Riječ uredništva 1

Franjo Šanjek: Bl. Augustin Kažotić (o. 1260—1323) hrvatski prosvjetitelj i teolog 2

Zlatan Plenković: Komu koristi proglašenje svetim? 6

Adalbert Rebić: Pojam Zakona u Bibliji 7

N. Š.: Bl. Augustin Kažotić na izložbi Riznice zagrebačke katedrale 13

Marijan Biškup: Kažotićeva prisutnost u Toskani 14

Marijan Biškup: »Il tempo« o kanonizaciji Augustina Kažotića 15

M. B.: In memoriam — O. dr. Frano Kovačević 16

Milosti primljene po zagovoru bl. Augustina 16

KULT BL. AUGUSTINA KAŽOTIĆA

Naša je vruća želja da prvi hrvatski blaženik bude što prije proglašen svecem sveopće katoličke Crkve. Ako se ispuni koje znatnije uslišenje, pišite odmah:

Odbor za štovanje i kanonizaciju bl. Augustina Kažotića
Kaptol 31
41000 ZAGREB
ili
Svetište blaženog Augustina Kažotića
Samostan otaca dominikanaca
Partizanska ulica 1
58220 TROGIR

Slika na naslovnoj strani:

Slika bl. Augustina Kažotića u samostanu klauzurnih sestara sv. Dominika »Santa Maria del Sasso« u mjestu Bibbiena kod Arezza. Djelo talijanskog majstora Nikole Manganija iz XVIII. stoljeća

Cijena ovom broju 20 dinara

BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ
ZAGREBAČKI BISKUP

VJESNIK ZA ŠIRENJE ŠTOVANJA I KANONIZACIJU

God. IX ZAGREB 1983. Broj 1—2

Ove godine slavi se 660. obljetnica smrti bl. Augustina Kažotića, prvog hrvatskog blaženika, biskupa Zagreba i Lucere, sveca čije je ime prisutno u brojnim povijesnim dokumentima i u neprekinutoj višestoljetnoj pobožnosti vjernika. Uz Kažotićevo ime vezano je niz značajnih reformnih pothvata u zagrebačkoj biskupiji kojom je upravljao devetnaest godina (1303—1322). Obnova bogoslužja, reforma zagrebačke katedralne škole, neumorno zauzimanje za siromahe i obespravljene, uzdržavanje ustanova kršćanske ljubavi, izvanredna pastoralna revnost za povjereno mu stado te duboka i svestrana teološka naobrazba, bile su samo neke od brojnih vrlina koje su resile ovaj neponovljiv svetački lik.

Neka i ovaj broj Vjesnika bude poticaj daljnjem širenju Augustinova štovanja u hrvatskom narodu i novi doprinos što skorijoj kanonizaciji našeg najstarijeg Blaženika.

Uredništvo

Bl. Augustin Kažotić (oko 1260—1323) hrvatski prosvjetitelj i teolog[1]

Napredak svake znanosti pa tako i teologije moguć je samo u sredini s organiziranim školstvom.

Prve povijesno zajamčene škole u Hrvatskoj bile su uređene po franačkom uzoru i u njima su se, uz čitanje i pisanje, tumačili psalmi, glazbeni znakovi, pjevanje, sustav crkvenog kalendara (tzv. *computus)* i gramatika, a u benediktinskim samostanima duž naše obale još i Pravilo sv. Benedikta.

Papa Ivan X (914—928) traži od kralja Tomislava da se »hrvatska djeca od najranije dobi poučavaju u pismenosti«. U tom smislu se u 14. zaključku splitske sinode oko 925. preporučuje građanima Dalmacije i Hrvatske da »svoje sinove i sluge daju na nauke«.

Za Kažotićeva biskupovanja u Zagrebu, početkom XIV. stoljeća, obnovljena je (ili možda tek ustanovljena!) katedralna škola. U statutima zagrebačkog Kaptola iz 1334. ističe se da je ova ustanova uređena u skladu sa 16. kanonom Trećeg lateranskog općeg sabora (1179), u kojem se traži da svaka katedralna crkva osigura posebnu nadarbinu za magistra koji će »besplatno poučavati klerike iste crkve i druge siromašne učenike«.

Ivan arhiđakon Gorički piše da je zagrebačka Crkva još od davnine za magistra odredila prihode jedne kanoničke nadarbine u novcu, žitu i vinu, a da je Augustin Kažotić za svoga biskupovanja (1303—1322) postrožio odredbu Trećeg lateranskog općeg crkvenog sabora na taj način što je voditelju škole (kanoniku lektoru) zabranio išta uzimati od »siromašnih učenika koji prose ili bi prosili da im drugi iz milosrđa ne pomažu«. Zanimljivo je da se u to vrijeme među klerike ubrajaju također »nećaci i drugi učenici za čiju se opskrbu brine zagrebački Kaptol«, od kojih se traži da u određenim prigodama prisustvuju zajedničkom časoslovu.

Iz navedenih kaptolskih statuta poznat je i dnevni program predavanja na katedralnoj školi u Zagrebu. Bilo je određeno »da se ujutro čita (*legere* = čitati, predavati) gramatika, slušačima neophodna za razumijevanje tekstova; logika je bila na programu u

[1] Ovaj je prilog objavljen u članku »Počeci teologije u Hrvata« u časopisu **Croatica christiana periodica, V (1981) 7, str. 125—127 i 135—137.** Ovdje je ispušten kritički aparat, osim najnužnijih bibliografskih referencija koje čitaoca upućuju na spise Augustina Kažotića i radove o djelima našeg najstarijeg blaženika i jednog od prvih hrvatskih teologa.

podne kada su slušači za to bili sposobni«. Kaptolski statuti nadalje određuju »neka se izlažu gramatička pravila da se utisnu u pamet slušača, a odmah po večernji neka se inzistira na deklinacijama uvježbavajući pojedince kako bi se učenici s lakoćom mogli latinski izražavati i latinski razumjeti. (Propisane) autore ne treba međutim redovito čitati, jer će oni koji su unaprijed poučeni sami ili s malo pomoći lako shvatiti njihov smisao i sadržaj, kako to iskustvo pokazuje«.

* * *

Teološki rad Augustina Kažotića vezan je uz njegov izagnanički boravak u Avignonu (1318—1322). Ovaj ugledni zagrebački biskup spada u sam početak teološke misli u Hrvata, kao što je to svojevremeno na stranicama ovog *Vjesnika* istaknuo dr. Ivan Golub, povukavši paralelu između teološke situacije Augustinovog i našeg doba, koje se kao i ovo naše suočilo s problemom razilaženja između teološke znanosti i prirodnih nauka.[2]

Biskup Kažotić je pisac dviju kraćih teoloških rasprava: a) *Izlaganja o pitanjima krštavanja slika i drugim oblicima praznovjerja*, teksta koji je nastao prije 22. kolovoza 1320. godine, i b) rasprave *O (materijalnim) dobrima Krista i njegovih učenika ili apostola i o njihovoj upotrebi*, pisane krajem 1321. ili na početku 1322. godine.

U prvoj raspravi, koja je pretežno moralne prirode, Augustin Kažotić, na temelju zrelog promišljanja i poznavanja stvarnosti, analizira pojam *krivovjerja* i dokazuje da ovaj u sebi uključuje krivo mišljenje u razumu i tvrdoglavost u volji gledom na vjerske istine i moral, naglašujući da se krivovjercem ima smatrati samo onaj koji krivo misli o nečemu što je dužan znati i u tom svom uvjerenju uporno ustraje, iako zna da Crkva naučava protivno.

Gatanje ili *bajanje* Augustin definira kao nedopušteno istraživanje budućnosti koja se ne mora ostvariti. Ako se do nekog učinka dođe uzročnom spoznajom, onda to nije praznovjerno gatanje, nego umijeće. Zagrebački biskup dopušta mogućnost da i gataoci kojiput postignu željeni učinak s Božjim dopuštenjem i uz pomoć zloduha, ali griješe jer takav učinak pripisuju onima za koje krivo misle da su uzroci.

Pod *zazivanjem demona* Augustin Kažotić podrazumijeva dozivanje zlih duhova da ispune naše želje. Ako tvorci čarolija to čine uz pomoć nekih bajanja i isprazních obreda, onda se to zove *gatanje*. Ako uistinu nastoje privoljeti zloduha da im preko njihovih riječi ili čina pomogne, tada po njegovom mišljenju nema nikakve sumnje

[2] I. Golub, Blaženi Augustin Kažotić, prvi hrvatski teolog, BAK, II (1968) 1, strana 5.

da takvi žrtvuju zlim duhovima. Čak štoviše, oni takvim postupkom nadmašuju i same idolopoklonce, jer nastoje biti pobožni onima koje lažno smatraju bogovima.

Svetogrđe smatra »osude vrijednim nanošenjem uvrede Božjim ili Bogu posvećenim stvarima«. Zagrebački biskup usput naglašava da su sakramenti prvotno ustanovljeni za dobro duše, ali mogu imati i poneki vremeniti učinak: ako čovjek prianja uz milost, slobodniji je od grijeha pa će više napredovati i u onome što se odnosi na ovaj život, iako takav učinak ne mora nužno slijediti iz sakramenta, »jer Bog ponekad više iskušava one koje većma ljubi« (usp. Hebr. 12, 6). Iako ne smatra da bi počinio svetogrđe onaj koji bi dijelio ili primao sakramente s nakanom da postigne zdravlje ili uspjeh, ipak drži da bi takva osoba zlo postupala pretpostavljajući vremenita dobra duhovnima. Takvoga bi trebalo pribrojiti onima koji Bogu ne služe iz nade u buduća dobra, nego radi vremenitih probitaka. Upravljajući gotovo dva decenija prostranom zagrebačkom biskupijom, Augustin Kažotić je imao prilike uvjeriti se koliko je vjera običnog kršćanskog naroda isprepletena praznovjerjem, koje on u ovom izlaganju u više navrata opravdava neukošću i neznanjem.

Iz teološke analize Kažotićevih *Izlaganja* može se izlučiti nekoliko zanimljivih primjera praznovjerne prakse u njegovo doba. To je prije svega uvriježeno mišljenje da sakramenti mogu poslužiti kao efikasan lijek protiv različitih bolesti. Mnogi Augustinovi suvremenici vjeruju da sakrament krštenja ima moć protiv bolesti gube. Drugi opet drže da se sakramentom potvrde može izliječiti glavobolja. Zagrebački biskup traži razumsko opravdanje ovakve prakse, pretpostavljajući da takvo mišljenje potječe najvjerojatnije od prastarog običaja da se prilikom krštenja tijelo uroni u vodu, odnosno zato što se sakramenat potvrde utiskuje u čelo.

Izlaganja Augustina Kažotića imaju svoju teološku osnovu u djelima Tome Akvinskoga. Analiza prof. Augustina Pavlovića potvrđuje da se zagrebački biskup služio (barem) Tominim *Komentarom na Sentencije* i *Sumom Teologije.*[3]

Tekst *Rasprave o siromaštvu* sadržajno je podijeljen na tri nejednaka dijela u kojima Augustin Kažotić svetopisamskim i patrističkim argumentima dokazuje da su Krist i njegovi učenici uistinu posjedovali ono što im je bilo neophodno za život i službu, te da su to posjedovali kao punopravni vlasnici, iako ne privatno nego u zajednici.

[3] F. Šanjek, Nadležnost Inkvizicije u svjetlu Kažotićevih »Izlaganja o pitanjima krštavanja slika i drugih praznovjerja«, Croatica christiana periodica, IV (1980) 5, strana 68—69.

Augustin se suprotstavlja prešutnoj pretpostavci spiritualaca koji su siromaštvo smatrali *savršenstvom po sebi*, dokazujući da je ono *samo sredstvo* za postizavanje savršenstva, što potvrđuje primjerom Ivana Krstitelja koji je od Krista bio siromašniji, ali ne i savršeniji.

Rasprava o siromaštvu nastaje u jeku teoloških borbi s pristašama posvemašnjeg siromaštva, koji su tvrdili da se Krista može pravo nasljedovati samo u potpunom odvajanju od materijalnih dobara, prema tada uobičajenoj krilatici »nudus nudum Christum sequere«. Pristaše ovako radikalnog evangelizma u Crkvi naglašavali su da jedino siromasi mogu pravo nasljedovati Krista. Umjereni stav zagrebačkog biskupa, jednog od pedesetak sudionika teološkog savjetovanja koje je zimi 1321/1322. godine na zahtjev Ivana XXII. održano u Avignonu, izražen je 12. studenoga 1323. u papinoj izjavi da je tvrdnja, prema kojoj Krist i apostoli »nisu baš ništa ni pojedinačno ni u zajednici posjedovali, nesigurna, kriva i krivovjerna, jer se protivi Svetom pismu«. Papa nadalje izjavljuje da je »isto tako krivo i krivovjerno isticati da Krist i apostoli nisu imali pravo služiti se onim što su posjedovali, niti da su mogli nešto prodati, darovati ili kupiti« (usp. Enchiridion symbolorum, br. 930—931).

Rasprava o siromaštvu najbolji je dokaz sustavnosti i temeljitosti Augustinove teološke kulture. Na osam stranica tiskanog teksta pisac se u svojoj argumentaciji 67 puta poziva na Sveto pismo, 5 puta se referira na djela sv. Augustina *(De opere monachorum* i *Tractatus in Evangelium Iohannis)*, citira dva spisa sv. Ivana Zlatoustog *(In Matthaeum homilia VIII, In Iohannem homilia LXXII)*, navodi djela Grgura Velikog *(Homiliae super Lucam)*, Teofilakta *(Enarratio in Evangelium Iohannis)*, Anselma iz Laona *(Glossa ordinaria)*, Petra Lombardskog *(Collectanea in omnes divi Pauli epistolas)* i Gracijana *(Decretum)*. Oslanja se neizravno i na učenje sv. Tome koga naziva »venerabilem doctorem«.[4] U trenutku kada se među slavnim imenima naše bogate kulturne prošlosti pokušava naći jedno reprezentativno ime za Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu, jedini na hrvatskom nacionalnom području, naše se misli usredotočuju na Augsutina Kažotića. Bio je jedan od najuglednijih zagrebačkih biskupa, koji je umio približiti hrvatski jug sa sjeverom i povezivati naša kulturna nastojanja s dostignućima daleko razvijenijeg evropskog zapada, svjestan da su škole neophodni uvjet za prosvjećivanje naroda. Svojim je izvanrednim sposobnostima i širinom pogleda zadivio mnoge suvremenike širom Evrope.

Franjo Šanjek

[4] A. Pavlović—F. Šanjek, Augustin Kažotić: Rasprava o siromaštvu, Croatica christiana periodica, I (1977) 1, str. 86—87, bilj. 102.

Komu koristi proglašenje svetim?

U časoslovu na spomendan Augustina Kažotića (3. kolovoza) čitamo:

Mi ti se, dakle, molimo,
svijetla zvijezdo hrvatska,
ti naše molbe usliši,
zemljake svoje utješi.

Ove se godine navršava 660 godina od Augustinove smrti. Proteklo je mnogo godina. Ali nek nas to ne obeshrabruje: i dalje molimo da ga Crkva proglasi svetim!

Možda je ipak neobično što pokušavamo molitvom uposliti i Augustina Kažotića, da nam i on u tome pomogne. Smijemo li i njega nagovarati, da i on nešto poduzme, kako bi bio što prije proglašen svetim? Kao da mu potiho u uši šapćemo: Hajde, Augustine, Zemljače naš, poduzmi već jednom nešto na nebesima da te što prije dočekamo na oltaru, da se pročuješ izvan naše domovine, da se proslaviš!

Nema tu slavičnosti, ni s naše ni s njegove strane. Jer sve što tražimo, dio je Božje slave na nebu i na zemlji. Bude li Augustin proglašen svecem, to neće njemu koristiti, nego nama! Zašto? Zato što ćemo dobiti novog zagovornika na nebu i novog uzora u kršćanskom životu.

Poslužit ću se jednim radosnim događajem u obitelji. Jede se, pije se, pjeva se, pozvani su uz rodbinu i najbolji prijatelji. Svi su razdragani. Na čelu stola sjedi mladić koji je pred desetak dana primio liječničku diplomu. Svi koji se raduju mladom liječniku, znaju dobro da ne mijenjaju mladićevu diplomu. Ta je proslava u obitelji iskreni odušak sreće koju obitelj dijeli sa svojim članom. I još nešto: Uspjeh ovog mladog liječnika može potaknuti njegovu braću i sestre da i oni budu marljiviji u svom radu.

Tako gledajmo u kanonizaciju sveca: On je »diplomirao« u svim krepostima, postigao je, kako se to traži, »herojski stupanj«. To su mu priznali na rajskim vratima, pa je nesmetano uveden u raj, i bez našeg proglašivanja svetim. To je istina. Ali mi želimo, poput one vesele obitelji, proslaviti Augustinovu »diplomu svetosti«. Htjeli bismo da ga na oltaru vidi sav kršćanski svijet. Nek svi shvate da svatko može zaraditi raj ako surađuje s Božjom milošću, jer se milost svakom daje upravo toliko koliko mu je potrebno da prijeđe prag rajskih vratiju.

Popni se, dragi naš Zemljače, što prije na oltar! To će koristiti svima nama koji se borimo za nebo. Tada, kad ti budeš na oltaru, mi ćemo biti radosni. Imat ćemo svog Zemljaka na oltaru kao svog uzornog zagovornika na nebu.

Zlatan Plenković

Pojam Zakona u Bibliji[1]

»Nisam došao dokinuti Zakon i proroke, nego ispuniti« (Mt 5, 17)

Hrvatska riječ »zakon« prijevod je grčke riječi »nomos« koju su prevodioci Biblije na grčki i novozavjetni pisci upotrijebili za hebrejsku riječ »tora«, koja pak ima mnogo šire značenje nego naša riječ »zakon«. **Tora** znači »uputa«, »uputstvo«, »pouka«, »učenje«, »objava Božja« (u širem smislu), »Božji zakon zapisan u svetim spisima staroga zavjeta« (također u širem smislu). Zakon (tora) bijaše objavljeni zbir Božjih zakona kao smjerokaz sveukupnog religioznog i građanskog života.

Poučavanje u Zakonu (tora) spadalo je među najglavnije funkcije starozavjetnog svećenika. **Tora** je toliko značajna za svećenika koliko **dabar** (riječ Božja) za proroke. »Oni uče Jakova tvojim odredbama i Izraela tvojem zakonu (tora)" (Pnz 33,10). Proroci 8. i 7. stoljeća prije Krista predbacuju svećenicima da su zanemarili podučavati narod u Božjem Zakonu (usp. Hoš 4,6; Ez 22,26; Sof 3,4; Mal 2,8).

Značajke starozavjetnog Zakona

Izraelski zakon ima svoje podrijetlo u Bogu. On je pisani izraz apsolutne volje Božje. Stoga se ovomu zakonu ima podvrći i kralj kao i svaki drugi građanin, član Božjeg naroda (Izraela). U susjednih naroda oko Izraela kralj je naprotiv bio apsolutni gospodar i nad Zakonom: on je bio zakonodavac i jedini mjerodavni tumač zakona. U starozavjetnom Izraelu Bog je jedini zakonodavac i jedini sudac. To je, dakako, imalo za posljedicu da su Izraelci zakon smatrali apsolutnim i neukidivim. Božji su zakoni izraz nepromjenljive volje Božje. Ovakvo shvaćanje zakona uvjetuje i stav pojedinaca prema prestupcima Zakona. U Mezopotamiji je zakon imao društvenu ulogu: štitio je državu i njezine građane. U kojoj mjeri se to trebalo ostvariti, određivao je kralj. Tko je u Mezopotamiji prekršio zakon, odgovarao je za to kralju koji ga je mogao kazniti ili poštediti, kazniti strože ili blaže. U Izraelu, naprotiv, Bog određuje u kojoj mjeri i kako će Zakon štititi pojedince i zajednicu. I Bogu jedinome su odgovorni oni koji Zakon prekrše. Bog jedini sudi i kažnjava odnosno pošteđuje (dakako, nakon pokajanja i obraćenja). U Izraelu prijestup Zakona ne može oprostiti nikakav ljudski nego samo Božji autoritet. Samo Bog može oprostiti prijestup Zakona.

[1] Prigodom objavljivanja novog crkvenog zakonika

Pred starozavjetnim Zakonom svi su bili jednaki, i kralj i građani (u Mezopotamiji npr. su u tom pogledu ljudi bili podijeljeni na tri skupine). Svi su stvoreni na sliku Božju. Starozavjetni izraelski zakon naglašava vrijednost čovjeka i svetost njegova života. Svaki čovjek ima svoje određeno mjesto u poretku koji je sam Bog osnovao. Vrijednost se čovjeka nipošto ne mjeri onim što on ima, odnosno posjeduje, nego kako se ponaša prema Bogu i prema bližnjemu, odnosno prema Zakonu. Etička opomena starozavjetnom vjerniku: »Ne mrzi svoga brata u svom srcu! . . . Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe!« (Lev 19, 17—19) izvanredno nadilazi obične zakonske naredbe susjednih naroda Izraelovih, pa i suvremeno zakonodavstvo.

Izraelsko se zakonodavstvo izvrsno prilagođivalo novim društvenim uvjetima. A budući da su zakoni imali vjerski karakter, mogli su ih mijenjati samo ljudi s religioznim autoritetom. Bijahu to obično karizmatici, Božji izabranici, posrednici između Boga i ljudi, kao npr. Mojsije i Jošua. I u vrijeme monarhije zakoni zadržavaju svoje isključivo vjersko opredjeljenje. Kraljevi nisu u zakonodavstvu imali neki naročiti utjecaj. Svećenici su bili tumači Zakona. Oni su sabirali usmene predaje o zakonima i tako stvorili tzv. »Svećenički kodeks« (Lev).

Zakon u posužanjsko doba

Obnovu u odnosu na vjeru i nacionalnost koja je slijedila po povratku Židova iz babilonskog sužanjstva pratila je i temeljita promjena zakonodavstva. Sve je naravno opet bilo upućeno na vjeru. Dok je u stara vremena (do propasti monarhije 587. godine prije Krista) Zakon u biti odražavao postojeće običajno pravo, sada se na temelju starog Zakona stvara nov Zakon i sve se propisuje. U to vrijeme propisi počinju dobivati veliku važnost. Njima je uređena svaka pojedinost svakodnevnog života pobožnog Židova. U to je vrijeme, poslije babilonskog sužanjstva, pisani Zakon sadržan u Petoknjižju trebalo ne samo tumačiti, nego proširiti prilagodivši ga novim promijenjenim sociološkim uvjetima života. Pismoznanci su tako poslije babilonskog sužanstva stvorili **obnovljeni Zakon** i **obnovljeno zakonodavstvo.** Dok su prije babilonskog sužanjstva smatrali **samo** Mojsijevo Petoknjižje izrazom volje Božje, sada **takvim** smatraju **cijelo Sveto pismo.**

Ovaj je razvoj doveo na vrh ljestvice židovskog društva novi stalež, **tumače Zakona, pismoznance.** Novi teokratski sustav u Judeji, u sklopu velikog perzijskog carstva, odnosno judejska hijerarhija s Velikim svećenikom na čelu, stvorio je od svećenika aristokratsku kastu koja se uzdizala visoko iznad puka i iznad svjetovnih

stvari. Svećenici su se sve više bavili politikom, a sve manje poučavanjem ljudi u Zakonu. Narod je stoga tražio pouku u Zakonu kod svojih intelektualnih vođa koji su mu bili bliži i koji su bolje poznavali njegove potrebe, kod pismoznanaca. Oni su s vremenom uzeli u svoje ruke tumačenje Zakona i vršenje pravde, pa su onda sve više potiskivali svećenike iz vodstva zajednice. U tome se istakao kao prvi pismoznanac, pisac Ezra, premda je on bio i svećenik.

Zakon zapisan u Svetom pismu postao je sada sveta i apsolutna obveza za svakog vjernika bez obzira u kojoj zemlji ili u kojoj zajednici živio. U to se vrijeme ozbiljno uzima u obzir osobna odgovornost pojedinca u odnosu na ispunjenje Zakona. Tomu su mnogo pridonijeli proroci Jeremija i Ezekijel. Kazna odnosno nagrada pogađa pojedinca, a ne više zajednicu, kao prije babilonskog sužanjstva (kolektivni mentalitet). Zakoni se odsad više ne mogu i ne smiju mijenjati. Zadnja prilogdba starozavjetnog Zakona novim situacijama učinjena je odmah po povratku iz babilonskog sužanjstva da bi onda takva ostala kodificirana za sva buduća pokoljenja židovskih vjernika. Dakako, Zakon je trebalo tumačiti u odnosu na određene situacije u kojima se nađu pojedini vjernik ili zajednica. U tumačenju Zakona isticali su se rabini, čiji su učenici sabirali tumačenje Zakona svojih učitelja. Tako su nastajale zbirke tumačenja Zakona rabina i pismoznanaca.

Ovo usmeno tumačenje Zakona vrlo se brzo razvilo u sustav. U tome su osobitu ulogu imali **farizeji,** nova sljedba vjerskih ponosnika, koji su svoje zakone izvodili iz Zakona zapisanog u Svetom pismu (tora) i njemu dodavali nove, potrebne za pojedine svakodnevne situacije vjernog Židova. Da bi svom usmenom Zakonu dali istu važnost kakvu je imao **pisani** Zakon, počeli su tvrditi da i taj **usmeni** Zakon potječe od Mojsija, ali da nije nikada bio zapisan, nego usmenim putem prenošen s oca na sina, s pokoljenja na pokoljenje. Farizeji su s vremenom postigli da je narod više cijenio te njihove usmene predaje nego sam pisani Zakon. Zato će Isus farizejima koji mu prigovaraju: »Zašto tvoji učenici krše predaju starih? Ne peru ruke prije jela!« reći: »A zašto vi kršite Božju zapovijed zbog svoje predaje?« (Mt 15, 3). Ili ono što Isus reče za farizeje i pismoznance: »Oni vežu teška bremena koja se jedva mogu nositi te ih stavljaju ljudima na pleća, a sami ih neće ni prstom pokrenuti!« (Mt 23, 4). Odatle sukob ne samo između farizeja i Isusa odnosno farizeja i mlade Crkve, nego i farizeja i saduceja. Ovi posljednji su zabacivali usmene predaje farizeja i priznavali samo Zakon zapisan u Petoknjižju. U tom su kontekstu saduceji bili čuvari starih predaja (konzervativci).

Život pod Zakonom

U takvim se uvjetima razvilo shvaćanje o »dobrom ponašanju« i o »dobrom življenju« koje je za jedini kriterij uzimalo apsolutnu poslušnost pojedinim propisima, i onim sitničavim, koje su shvaćali kao izraz volje Božje. Ovoj i ovakvoj filozofiji Zakona odgovarala je i narav starozavjetne religije. Petoknjižje stavlja velik naglasak na »obdržavanje svih riječi Zakona«, a ne na istraživanje i razmišljanje »tajni Božjih koje ionako pripadaju Jahvi«. Tako je izraelska religija postajala sve više religija ponašanja (dakako, dobrog ponašanja!) nego religija **vjere** kao apsolutnog predanja Bogu. Zakon koji je stvoren do babilonskog sužanjstva i u vremenu odmah nakon povratka iz babilonskog sužanjstva postao je sada apsolutno mjerilo posužanjskog židovstva. Od vjernika se traži da ispunja sve zakone. Ovo sve veće inzistiranje na pismenim i usmenim zakonima svojih pređa osobito je uvjetovano borbom protiv helenizacije i poganstva. Po vršenju zakona svojih pređa židovski je vjernik u tom kulturno-religijskom kontekstu jedino mogao sačuvati svoj vjerski i nacionalni identitet. A ruku o ruku s time dolazila je i opasnost sve većeg zatvaranja u geto, koje će uostalom pratiti Židove kroz svu njihovu povijest.

Studij Zakona

Sveto pismo Staroga zavjeta traži stalno proučavanje tore (Jš 1, 8; Ps 1, 2 i drugdje). Osobito mladi moraju učiti Zakon (Pnz 6, 7). Razvojem usmenog zakona i predaja takav je studij bio još potrebniji, pa je s vremenom rastao stalež učenih ljudi koji su sav svoj život posvećivali proučavanju Zakona. No nije bilo dosta samo **učiti** nego i **vršiti** Zakon! »Moja se hrana sastoji u tome da vršim volju onoga koji me je poslao i dovršim njegovo djelo!« (Iv 4, 34). »Neće svaki koji mi govori 'Gospodine, Gospodine!' ući u kraljevstvo nebesko, nego onaj koji vrši volju Oca koji je na nebesima!« (Mt 7, 21). Zakon je imao osobito u farizeja vrlo veliku religioznu i duhovnu vrijednost. Valjalo ga je prihvatiti i vršiti kao izraz volje Božje pa ma kako to bilo teško.

Shvaćanje Zakona u novozavjetno vrijeme

Što se više Stari zavjet primicao svome kraju, to je jače dolazilo do izražaja iščekivanje mesijanskog vremena. Mnogi su se nadali da u mesijansko doba neće više trebati obdržavati Zakon i propise: svaki će čovjek vršiti volju Božju iz potrebe svojeg vlastitog srca. Srce odnosno savjest bit će svakome njegov Zakon. Zakon je prema ovima izvršio svoju ulogu. Više nije potreban. Odatle je razumljivo da su rabini bili vrlo nepovjerljivi i sumnjičavi prema mesijanskim pokretima. Drugi su opet pobožnici smatrali da upravo ispunjavanje Zakona može pospješiti dolazak mesijanskog kraljevstva. Častili su Zakon upravo na način kulta. Poistovjećivali su ga s božanskom mudrošću (usp. Sir 24, 9—23). Bio je za njih Riječ Božja, voda koja gasi žeđ, kruh koji daje život (vječni) ili stablo koje donosi izvrsne plodove. Zovu ga »Zakonom života« (Sir 17, 11) i »Stazom života« (Ps 16, 11). U njemu se nalaze sva »bogatstva mudrosti i znanja«, ukratko sve ono što će Ivan i Pavao s pravom naviještati o Kristu (usp. Kol 2, 3). Za Židove Zakon je bio ono što je za kršćane Krist, koji je svrha i svršetak Zakona (Rim 10, 4).

Za Pavla je taj židovski Zakon samo **paidagogos** (doslovce »rob koji vodi učenika učitelju«) do Krista (usp. Gal 3, 28—34). Paradoksalno, Pavao tvrdi da je taj Zakon — koji su Židovi smatrali donositeljem života — Bog nametnuo čovjeku da mu donese smrt. Taj Zakon bijaše sustav prokletstva, a ne blagoslova (Gal 3, 10). Zato Pavao navješta kršćanima oslobođenje od grijeha, od smrti, od tijela i od Zakona. A upravo to znači da je spašen (Rim 6, 14). Biti naime pod Zakonom isto je za nj što i biti pod grijehom! Oslobođen je pak od Zakona po nečemu što Pavao isto tako naziva Zakonom, ali **Zakonom Duha** koji daje život. Taj novi Zakon, zakon Duha Svetoga (veli sv. Toma tumačeći Pavla), istovjetan je s osobom Duha Svetoga i s njegovim djelovanjem u nama. Taj Zakon Duha ne razlikuje se od Mojsijeva Zakona samo po tome što pred čovjeka stavlja jedan viši ideal, ili što nameće veće zahtjeve ili — što bi bilo upravo sablažnjivo — što bi nudio možda spasenje »uz popust«. Isus nije dao umjesto teškog Mojsijeva Zakona neki »laki moral«. Neki su doista tako shvatili Pavla već u njegovo vrijeme. Iz tako krivo shvaćenog poimanja Zakona Duha, Duha slobode, razvio se kasnije libertinizam. Zakon Duha razlikuje se od Mojsijeva Zakona po svojoj naravi. To je Zakon koji »u nama ispunja Duh Sveti«. To nije neka izvanjska norma, izvana nama nametnuta, nego ono djelovanje Duha u nama. To je milost, Novi savez, neki sveti duhovski dinamizam u nama!

Isus i Zakon

Na temelju naših izvora o Isusu (Evv) koji su odraz kasnije apostolske Crkve teško je reći kakav je točno bio odnos povijesnog Isusa prema židovskom Zakonu. Svakako, »nije došao da ukine Zakon, nego da ga ispuni!« (Mt 5, 17). Iz njegovih govora i iz njegova ponašanja možemo zaključiti da je: 1) suprotstavio popuštanje Mojsijeva zakona ljudskim slabostima prvotnoj volji Stvoriteljevoj (usp.

Mk 10, 5—9), 2) zahtjeve ljubavi prema čovjeku, bližnjemu, postavio iznad ispunjavanja kultnih propisa (Mt 5, 23—26; Mk 2, 23—28; 3, 4 i drugdje), 3) odbacio usmenu predaju farizeja i postrožio ćudoredne zahtjeve (Mk 7, 5—13).

U privatnom životu — znamo — bio je pobožan Židov i vjeran Zakonu (npr. hodočastio je u Jeruzalem po običaju!), ali se nikad i nigdje nije dao sputati levitskim propisima i tabuima farizeja. Sjedao je za stol s grešnicima (što je prema farizejima bilo najstrože zabranjeno), uzeo je čak grešnika-carinika među svoje učenike, kontaktirao s poganima, približavao se ili davao da mu se približavaju žene pa i poganke. Dozvolio je da u društvu žena koje su ga pratile sve od Galileje (Lk 8, 1—3) bude i jedna Magdalena, iz koje bijaše izagnao sedam đavola. Sve se to nije nipošto moglo podudarati sa strogim zahtjevima suvremenog židovskog ponašanja. Ali »Sin čovječji je gospodar i subote!« (Mk 2, 28).

Isusovi sljedbenici, članovi prve kršćanske zajednice u Jeruzalemu, povezivali su svoju vjeru u Isusa s apsolutnim izvršavanjem svih propisa Mojsijeva zakona. U tome je ubrzo nastao spor između židokršćana i helenističkih kršćana, koje je npr. vodio Stjepan u Jeruzalemu! Helenistički kršćani koji su imali nešto fleksibilniji odnos prema židovskom Zakonu, i prema Hramu, bili su za židokršćane sablazan. Ovi su u Jeruzalemu, pod vodstvom Jakova, Petra i Ivana, bili skrajnje podčinjeni Mojsijevu Zakonu i svim židovskim predajama i zakonima. Tu napetost riješit će tek sv. Pavao nakon sve većeg prisustva kršćana poganskog podrijetla u Crkvi. On će prvi izjaviti da je raspeti Krist za nas postao Zakon. No ne smijemo shvatiti da je Pavao bio naprosto protiv Zakona, budući da je i sam rekao da je »Zakon bez sumnje svet i pravedan!« (Rim 7, 12). Za Pavla je Zakon samo **paidagogos** do Krista, koji je svrha i dovršenje Zakona. **»Zakon** bijaše dan po Mojsiju, a po Isusu Kristu dođe **milost i istina!«** (Iv 1, 17).

Adalbert Rebić

MOLITVA
za proglašenje bl. Augustina Kažotića svecem

Bože, koji svoju Crkvu razveseljuješ divnim primjerom svojih svetaca, udostoj se, ponizno Te molimo, obradovati nas proglašenjem bl. biskupa Augustina Kažotića svecem. Amen.

Bl. Augustin Kažotić na izložbi Riznice zagrebačke katedrale

Ovih ljetnih dana mnogi Zagrepčani i gosti iz domovine i inozemstva posjećuju izložbu »Devet stoljeća kulturne baštine iz Riznice zagrebačke katedrale«, organizirane u Muzejskom prostoru na Jezuitskom trgu u Zagrebu.

Izložba je izvanredan kulturni događaj, rijetko viđen u našim geografskim prostorima. Zamišljena je tako da predstavlja najznačajnije epohe iz kulturne i religiozne prošlosti zagrebačke crkve i hrvatskog sjevera. U toj gotovo devetstoljetnoj povijesti osobito je značajna pojava biskupa Kažotića, trogirskog dominikanca i zagrebačkog biskupa (1303—1322), jednog od prvih organizatora školstva u Hrvatskoj. Velik broj liturgijskih knjiga i znanstvenih kodeksa potječe od njega ili je nabavljen u njegovo doba.

Štovatelji bl. Augustina Kažotića naći će na izložbi dvije njegove slike i otkriti niz izložaka koji pažljiva posjetioca upućuju na događaje iz vremena kad je naš Blaženik upravljao zagrebačkom crkvom. Oba Augustinova portreta potječu iz XVIII. stoljeća, dakle neposredno iza njegova proglašenja blaženim. Djela su nepoznatih majstora. Nekad su se obje slike nalazile u katedrali, a danas je jedna u katedralnoj sakristiji, dok je druga vlasništvo Muzeja grada Zagreba.

Od predmeta koji su nekoć pripadali biskupu Kažotiću najzanimljiviji je njegov oplećak (humerale), satkan od gruboga platna, na čijem se gornjem dijelu nalazi sedam svilom izvezenih svetačkih likova, za koje izvještaj kanonskog pohoda iz 1792. pretpostavlja da predstavljaju apostole. Oplećak se nalazi u drvenoj škrinjici, obloženoj srebrnim pločicama, s likom prvog hrvatskog blaženika i natpisom: »Sacrum humerale beati Augustini episcopi.« Došao je u posjed katedralne riznice zalaganjem zagrebačkog biskupa Aleksandra Mikulića (1688—1694), a posredstvom kardinala Kolonića.

Na bl. Augustina Kažotića podsjećaju nas također relikvijari br. 9 i 10 s moćima sv. Petra iz Verone, dominikanca i mučenika, koje je biskup Kažotić donio u Zagreb, zatim barokni pastoral iz XVIII. stoljeća s Augustinovim likom, misal Jurja de Topusko koji sadrži novi misni obrazac za Augustinov blagdan »kada ovaj bude kanoniziran« i reljef s njegovim likom na koricama istog misala itd.

Za razumijevanje prilika u zagrebačkoj biskupiji u Augustinovo vrijeme najneposredniji svjedok je rukopisni kodeks Statuta zagrebačkog kaptola iz 1334. godine, koji sadrži odredbe i zakone pomoću kojih je ovaj ugledni biskup nastojao obnoviti svoju prostranu biskupiju na vjerskom, kulturnom i društvenom planu. *N. Š.*

Kažotićeva prisutnost u Toskani

Život i rad Augustina Kažotića nisu ostali nezamijećeni kod vjernika. O njegovom svetačkom liku i učenosti pišu Augustinovi suvremenici i mnogi kasniji pisci. Kažotićev lik bio je privlačan za ljude iz svih društvenih slojeva, kako za vrijeme njegovog ovozemnog života tako i poslije. Zanimljivo je napomenuti da u roku od nepune tri godine nakon Blaženikove smrti kalabrijski vojvoda Karlo moli papu Ivana XXII. da »nedavno preminulog lucerskog biskupa Augustina proglasi svetim«. Narod mu se u raznim potrebama utječe za pomoć i zagovor. Ubrzo nakon njegove smrti štuju ga kao sveca, o čemu svjedoče brojne slike, kipovi i oltari podignuti njemu u čast širom Evrope, a napose u Hrvatskoj i Italiji, gdje je ostavio najdublji pečat kao biskup Zagreba i Lucere. Ovdje se želimo ukratko osvrnuti na dva svjedočanstva Augustinova štovanja u talijanskoj pokrajini Toskani.

Jedno od najstarijih dosad poznatih svjedočanstava o štovanju Augustina Kažotića vezano je uz dominikanski samostan i crkvu *Santa Maria Novella u Firenzi.* Izgradnja te dominikanske crkve u cistercitsko-gotskom stilu započeta je 1279., a uspješno privedena kraju 1357. godine. Unutrašnjost ove u obliku križa podignute crkve podijeljena je u tri lađe s veoma lijepim arkadama i kapelama ukrašenim freskama, slikama i kipovima najpoznatijih talijanskih umjetnika. U sakristiji te crkve do nedavna je bila slika nepoznatog majstora, nastala malo iza 1336. godine, koja predstavlja Krista s Bogorodicom, okruženog sedamnaestoricom dominikanskih svetaca, među kojima je i »sveti Augustin, biskup lucerski«. Ovo vrijedno umjetničko djelo nalazi se danas u prostorijama dominikanskog samostana uz spomenutu crkvu. Augustin Kažotić na slici je prikazan s mitrom na glavi, te biskupskim štapom u desnoj i knjigom u lijevoj ruci. Činjenica da slikar našeg Blaženika zove »sveti« sama po sebi nije dokaz Kažotićevog proglašenja svetim, ali bez sumnje svjedoči da je ovaj u dominikanskom redu uživao glas svetosti.

Drugo svjedočanstvo o štovanju Augustina Kažotića u Toskani je nešto kasnijeg datuma, a nalazi se u sadašnjem samostanu klauzurnih sestara sv. Dominika »Santa Maria del Sasso« u mjestu Bibbiena kod Arezza. Slika je veličine 104 × 85 cm, koju je 1762. godine naslikao Nicolao Mangani da Monte S. Savino kod Arezza. Danas se nalazi s desne strane blagovaonice spomenutog samostana a prikazuje bl. Augustina Kažotića u društvu s ostalim svecima i blaženicama dominikanskog Reda. Straga na platnu naznačena je godina 1763. kao i to da slika predstavlja bl. Augustina Kažotića.

Marijan Biškup

»Il tempo« o kanonizaciji Augustina Kažotića

Talijanski dnevnik **Il tempo** nedavno je (19. svibnja 1983.) pisao o mogućnosti kanonizacije bl. Augustina Kažotića. Tekst u slobodnom prijevodu glasi:

Među novim kardinalima nedavno imenovanim od pape Ivana Pavla II. nalazi se i Franjo Kuharić, nadbiskup zagrebački, koji je u kolovozu 1973. zajedno s Angelom Criscitom, sadašnjim biskupom Lucere i San Severa, potpisao molbu upućenu Svetom Ocu za kanonizaciju blaženog Augustina Kažotića, nekadašnjeg lucerskog biskupa.

Ovaj uvod bio je neophodan da bi se shvatilo kako sadašnji trenutak može biti veoma dobro iskorišten da bi se ponovno istaknula kandidatura za proglašenje svetim blaženog Augustina, ne dakako zbog kampanilističkih ili »izbornih« motiva, nego isključivo zato da bi se podigao na čast oltara svećenik koji se s Kristom i u Kristu ostvario u službi ljudi i Crkve.

Već je deset godina od toga da je ovdje bilo bratimljenje između Zagreba i Lucere prigodom 650. obljetnice smrti blaženog Augustina. Tom zgodom nadbiskup zagrebački Franjo Kuharić došao je u naš grad na čelu 150 hrvatskih hodočasnika da bi tu na licu mjesta počastio blaženog Kažotića i posjetio njegov grob u katedralnoj bazilici koja je inače cilj talijanskih i stranih posjetilaca. Na inicijativu mjesne uprave delegacija Lucere, koju je predvodio msgr. Angelo Criscito, i gradonačelnik advokat Vincenzo Scarano, uzvraćajući posjet, došla je 3. kolovoza 1973. u gradić Trogir, mali biser hrvatske obale, gdje je blaženi Augustin rođen i proveo svoje najranije djetinjstvo.

Kao potvrdu tih susreta kardinal Franjo Kuharić, nadbiskup Zagreba, i msgr. Angelo Criscito potpisali su, kao što sam već spomenuo u uvodu, molbu da se proglasi svetim blaženi Augustin, prvi lucerski biskup, čije je štovanje kao blaženoga odobrio 1700. godine papa Inocent XIII. Ako su bili valjani razlozi zbog kojih se je poticala kanonizacija bl. Augustina Kažotića 19. kolovoza 1973., smatramo da u razmaku od deset godina ti razlozi ovog trenutka imaju više čvrstoće i više vjerojatnosti i zbog samog porasta pobožnosti vjernika koja se temelji ne na sjećanju na učinjena djela i držanja kroz ovo više ili manje bliže vrijeme, nego na primjerima i poukama kršćanskog života koje zaborav minulih stoljeća nije okrnjila ili izbrisala iz sjećanja ljudi.

Kanonizacija blaženog Augustina mogla bi imati i drugih pozitivnih odjeka za specifično kulturni, povijesni i turistički položaj rodnog Trogira.

M. B.

O. DR. FRANO KOVAČEVIĆ
(1906—1973)

Uskoro se navršava deset godina (28. XII. 1973.) da je u Zagrebu nenadano preminuo prof. dr. Frano Kovačević, dominikanac, u čijem životu i radu posebno značenje zauzima rad oko širenja štovanja i pokretanje postupka za kanonizaciju bl. Augustina Kažotića. Na tom je poslu o. Kovačević intenzivno radio od 1959. godine, kad ga je Provincijalna skupština imenovala promicateljem štovanja dominikanskih svetaca i blaženika. Uspio je oživiti gotovo zamrlo štovanje Augustina Kažotića u našim krajevima. Da to postigne, najprije je s talijanskog preveo Ciampijev životopis Augustina Kažotića. Potaknuo je tadašnjeg dubrovačkog biskupa msgr. P. Butorca da sastavi molitvenik »Božji miljenik« (1962.) i »Vjenčić bl. Augustina Kažotića« (1963). Nadalje, u suradnji sa zagrebačkim kanonikom preč. g. J. Mokrovićem 1967. je pokrenuo »Vjesnik bl. Augustina Kažotića«. Organizirao je brojna hodočašća u Trogir i na Blaženikov grob u Luceri. Na njegovu inicijativu 1960. godine u Trogir su hodočastile sve biskupije hrvatskog jezičnog područja. Od brojnih hodočašća u Luceru najuspješnije je bilo ono u kolovozu 1973. kada je hodočasnike primio i sam papa Pavao VI. u Castel Gandolfu. Tom prigodom papa je naglasio važnost Kažotićeva štovanja u naše vrijeme: »Budite ustrajni u svome radu na postupku za proglašenje svetim bl. Augustina, jer je on suvremen današnjim danima« (Glas koncila, br. 18/1973, str. 1).

M. B.

Milosti primljene po zagovoru bl. Augustina

Blaženi Augustine, hvala ti na svemu.

M. V.

Preporučujem se i ubuduće zagovoru blaženog Augustina Kažotića u svim svojim potrebama, uz prilog za njegov Vjesnik.

N. N.

Blaženi Augustine, preporučujem se Tvojem zagovoru.

M. M.

Izdaje: Dijecezanski odbor Zagrebačke nadbiskupije za širenje štovanja i kanonizaciju bl. Augustina Kažotića, Zagreb, Kaptol 31

Odgovorni urednik:

Msgr. Dr. Ivan Tylšer, kanonik, Zagreb, Kaptol 7

Glavni urednik:

Dr. Marijan Biškup O. P., Zagreb, Kontakova 1

Uredništvo i uprava:

Dijecezanski odbor za štovanje i kanonizaciju bl. Augustina Kažotića, Zagreb, Kaptol 31

S DOPUŠTENJEM CRKVENE VLASTI

Slika na zadnjoj strani omota:

Pročelje dominikanskog svetišta »Kraljice svete krunice« u Zagrebu (arh. B. Pintek, 1971).

Na osnovi rješenja 5942/1 — 1980. od 4. 9. 1980. Sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH, oslobođeno od plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga.

Tisak: RO »Informator«, OOUR Tiskara »Zagreb«, Zagreb, Preradovićeva 21—23

